

LIETUVOS ARCHITEKTŲ RŪMAI

Kalvarijų g. 1, LT-09310 Vilnius. Tel. (+370 5) 2754241, el. p. info@architekturumai.lt, www.architekturumai.lt
Atsiskaitomoji sąskaita LT50 7044 0600 0606 7130 AB SEB, kodas 70440. Įstaigos kodas 301111540

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai

A. Jakšto g. 4, LT- 01105 Vilnius

El. paštas: info@am.lt; v.kriauciukaite@am.lt

2018-05-07 Nr. S18/05/174

Originalas nebus siunčiamas

PASIŪLYMAS DĖL STATYBOS TECHNINIO REGLAMENTO STR 1.04.04:2017 „STATINIO PROJEKTAVIMAS, PROJEKTO EKSPERTIZĖ“ PAKEITIMO

Šiuo raštu teikiame Lietuvos architektų rūmų (toliau – Rūmai) pasiūlymus Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos parengtam statybos techninio reglamento STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“, patvirtinto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2016 m. lapkričio 7 d. įsakymu Nr. D1-738 „Dėl statybos techninio reglamento STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“ patvirtinimo“ (toliau – Reglamentas), pakeitimo projektui (toliau – Projektas).

Pasiūlymai parengti atsižvelgiant į 2018-05-03 Rūmuose vykusios viešos diskusijos dėl visuomenei svarbių statinių projektų viešumo dalyvių (vietos bendruomenių atstovų, architektų, valstybės tarnautojų, kt.) pateiktus ir jos metu apsvarstytus siūlymus. Taip pat teikiant šiuos pasiūlymus remiamasi 2017-12-07 Rūmuose vykusios diskusijos autorių teisių įgyvendinimo architektūros srityje klausimais, kurioje dalyvavo Rūmų, Aplinkos ministerijos ir Kultūros ministerijos atstovai, išvadomis.

1. Dėl Visuomenei svarbių statinių sąrašo ir jo sudarymo kriterijų:

- a) Tiek tarptautiniai, tiek nacionaliniai dokumentai pabrėžia visuomenės informavimo ir dalyvavimo priimant aplinkai svarbius sprendimus svarbą demokratinėse, gerovės siekiančiose visuomenėse. Bet kuris statomas ar rekonstruojamas objektas turi tiesioginę įtaką visuomenės gyvenimo kokybei, aplinkos apsaugai, kraštovaizdžio, gamtos ir kultūros paveldo išsaugojimui bei puoselėjimui, visuomenės interesų darnai, todėl manome, kad visi aplinkos formavimo sprendimai turi būti priimami skaidriai, įtraukiant visuomenę, sudarant sąlygas jai išsakyti savo poreikius, problemas, lūkesčius, į kuriuos būtų atsižvelgiama formuojant funkcinius bei erdvinis aplinkos sprendimus. Neneigiant projektinių pasiūlymų viešinimo ir visuomenės dalyvavimo užtikrinimo reikšmės, manome, kad *efektyvus* dialogas su visuomene turi įvykti kur kas ankstesnėje (teritorijų planavimo) stadijoje, kai dar galima svarstyti įvairias alternatyvas, kai statytojas dar nėra investavęs tokių sumų, kurios jam trukdo išgirsti ir deramai įvertinti visuomenės interesus. Atsižvelgiant į tai, siūlome grąžinti privalomą detalų teritorijų planavimą, užtikrinant, kad jame bus numatomi ne tik funkciniai, bet ir konkretūs erdviniai sprendiniai, įgyvendinamos ne formalios, o efektyvios visuomenės informavimo ir dalyvavimo procedūros;

- b) Įvertindami dabartinio teisinio reguliavimo suponuojamą Visuomenei svarbių statinių sąrašo (toliau – Sąrašas) reikšmę, manome, kad jis turėtų būti sudaromas priešingu principu – nurodant statinius, kurių atžvilgiu visuomenės informavimas ir dalyvavimas nėra privalomas;
- c) Esant dabartiniui Sąrašo sudarymo principui, siūlome statinius jame įvardinti ne vien pagal jų paskirtį, bet kartu ir pagal jų **vietą** bei **finansavimo šaltinį**. Manome, kad Statybos įstatymas neužkerta kelio, o sistemiškai vertinant jo nuostatas – net įpareigoja tai padaryti. Atsižvelgiant į įstatyme nustatytą sugriežtintą specialistų atestavimo tvarką (leidžiančią teigti, jog nurodytoje srityje egzistuoja viešasis interesas), siūlome į Sąrašą įtraukti visų paskirčių naujai statomus ir rekonstruojamus statinius **kultūros paveldo** objektų teritorijose, jų apsaugos zonose, kultūros paveldo vietovėse ir jų apsaugos zonose. Taip pat, atsižvelgiant į įstatyme keliamus reikalavimus projekto ekspertizei (kurie taip pat pagrindžia atitinkamų objektų visuomeninę reikšmę), siūlome į Sąrašą įtraukti visus statomus ir rekonstruojamus statinius, kurio projektavimas ir (ar) statyba finansuojama Lietuvos Respublikos ir (ar) Europos Sąjungos **biudžeto lėšomis**.

2. *Dėl Sąrašė esančių statinių paskirčių patikslinimo ir papildymo:*

Atsižvelgdami į Rūmuose gaunamus bendruomenių ir kitų asmenų skundus bei Sąrašė esančių ir naujai numatomų statinių (pagal jų paskirtis) realią svarbą visuomenei, siūlome:

- a) Neapriboti **prekybos, paslaugų, sporto paskirties inžinerinių statinių, kelių ir gatvių** jokiais konkrečiais jų parametrais;
- b) Įtraukti **maitinimo, poilsio** paskirties pastatus ir **automobilių parkavimo aikšteles**;
- c) Keisti reglamentavimą taip, kad atskirais objektais galėtų būti įvardintos **viešosios erdvės** ir jų atžvilgiu taikomomis visuomenės informavimo ir dalyvavimo reikalavimai. Šiuo požiūriu, kol tokio objekto teisės aktuose nėra, manome, kad aukščiau išdėstytas poreikis įtraukti į Sąrašą visus statomus ir rekonstruojamus statinius, kurio projektavimas ir (ar) statyba finansuojama Lietuvos Respublikos ir (ar) Europos Sąjungos biudžeto lėšomis, yra esminis.

3. *Dėl kitų visuomenės informavimo ir dalyvavimo reikalavimų:*

- a) Visuomenės informavimo ir dalyvavimo procedūrų efektyvumui, jų tikslų įgyvendinimui yra būtinas kuo platestis visuomenės atstovų sutraukimas, jų informavimas. Todėl Reglamento 61 punkto nuostatas siūlome keisti taip, kad **stendo** įrengimas būtų visais atvejais privalomas. Taip pat siūlome Reglamente įtvirtinti detalesnius stendo dydžio, jo techninių parametrų (atsparumo, įskaitomumo, kt.) bei įrengimo vietos (jos matomumo iš gatvių ir kitų viešųjų erdvių) reikalavimus;
- b) Siūlome numatyti, kad teikiant projektinius pasiūlymus savivaldybės administracijos direktoriaus (jo įgalioto varstybės tarnautojo) pritarimui turi būti pridėta išsami ataskaita apie įvykdytus visuomenės informavimo reikalavimus, pateikiant **vaizdinę medžiagą**, įskaitant stendo nuotraukas bei kompiuterio ekrano nuotrauką, kurioje būtų matyti, kad skelbimas apie projektinius pasiūlymus (nuoroda į jį) buvo patalpinta *pirmame* savivaldybės interneto svetainės puslapyje;

- c) Kiek įmanoma šiame Reglamente, o esant poreikiui – kituose teisės aktuose, siūlome nustatyti statytojų bei valstybės tarnautojų **atsakomybę** už visuomenės informavimo ir dalyvavimo reikalavimų nesilaikymą (projektuotojų atsakomybė šiuo metu jau patenka į specialiosios teisės suvaržymo teisinius pagrindus). Taip pat siūlome įvesti **neteisminio** ginčų šioje srityje nagrinėjimo galimybę, atitinkamą kompetenciją priskiriant valstybinę statybos priežiūrą atliekančiai institucijai.

4. Dėl statinio architekto dalyvavimo projektavimo procese ir projekto pasirašymo tvarkos:

2017 m. įsigaliojęs Statybos įstatymas (nauja redakcija) numatė, kad be kitų rengėjų, statinio projektą pasirašo statinio architektas (architektai) (24 str. 19 d.). Statinio architektas įstatyme apibrėžiamas kaip architektas, kuris yra statinio, kaip architektūros kūrinio, **autorius** ir (ar) statinio projekto architektūrinės dalies vadovas. Statinio architektu gali būti ir fizinių asmenų grupė (2 str. 48 d.). Šiuo metu Reglamente abstrakčiai numatyta, kad Projektas pasirašomas Statybos įstatymo 24 straipsnio 19 dalyje nustatyta tvarka (38 p.). Tokia abstrakti nuostata neatitinka poįstatyminiam reguliavimui keliamų įstatymo nuostatų detalizavimo ir jų įgyvendinimo tvarkos nustatymo tikslų.

Atsižvelgdami į didelį Rūmuose sprendžiamų ginčų kiekį, taip pat perkančiųjų organizacijų ir kitų statytojų klaidinimą bei kylančias sudėtingas praktines problemas dėl šiuo metu nesuderinto statybos ir autorių teisių reguliavimo, palaikydami savo 2016-08-19 pateiktą siūlymą, prašome:

- a) Pakeisti Reglamento 38 punktą jame įtvirtinant šias nuostatas: „**Statinio projektą (techninį projektą, darbo projektą, techninį darbo projektą) pasirašo statinio projektuotojas ar jo įgaliotas asmuo, statinio projekto vadovas, statinio projekto dalių vadovai, statinio architektai ir statinio projekto rengėjai. Jei projektą rengęs asmuo vykdė kelias pareigas, visos jos nurodomos šalia projektą pasirašančio asmens vardo ir pavardės. Statinio architektai nustatomi remiantis Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymu.**“;
- b) Papildyti Reglamento 7.5 punktą jame įtvirtinant šias nuostatas: „Projektavimo darbų rangos sutartis gali būti sudaroma: viena (su vienu projektuotoju) abiem projekto etapams (techniniam projektui ir darbo projektui), techniniam darbo projektui, supaprastintam projektui, paprastojo remonto ar griovimo aprašui parengti; atskiros sutartys su keliais projektuotojais atskiriems projekto etapams, atskiroms projekto dalims ar tam tikrų statinių projektams parengti. Kai sudaromos atskiros sutartys su keliais projektuotojais, sutartyse nurodoma, kuris iš projektuotojų yra pagrindinis ir, statytojui pavedus, privalo paskirti viso projekto vadovą. **Kai techninį projektą rengia projektuotojas, kuris nerengė projektinių pasiūlymų, taip pat kai darbo projektą rengia projektuotojas, kuris nerengė projektinių pasiūlymų ir (ar) techninio projekto, privaloma užtikrinti statinio architektų (projektinių pasiūlymų ir (ar) techninio projekto autorių) dalyvavimą tolesniame projektavimo ir projekto vykdymo priežiūros procese.**“

5. Dėl statinio projekto dalių reglamentavimo:

Projekto 1.21 punkte numatyta Reglamento 8 priedą papildyti 2.21 papunkčiu „Gaisrų gesinimo sistema“, reglamentuojančiu techninio projekto papildymą nauja sudėtine dalimi, papildant Reglamentą dvidešimt pirmuoju skirsniu „Gaisrų gesinimo sistemos dalis“, reglamentuojančiu šios techninio projekto dalies sudėtį. Rūmai **nepritaria** tokios naujos projekto dalies įvedimui dėl šių pagrindinių priežasčių:

- a) Bendrieji teisėkūros principai numato, kad privati asmenų veikla (šiuo atveju – tiek projektuotojo, tiek statytojo) gali būti ribojama tik esant pagrįstam poreikiui ir tiek, kiek tai reikalinga bendriesiems gėriams užtikrinti. Šiuo atveju, visiškai neaišku, kokia praktinė problema yra sprendžiama ir kaip ši nauja projekto dalis prisidės prie bendros projekto kokybės. Manome, kad šia pertekline projekto dalimi ir taip sudėtingas projektavimo proceso teisinis reguliavimas daromas dar sudėtingesniu be jokio realaus pagrindimo;
- b) Jei praktikoje ir būtų nustatytas tam tikrų projekto sprendinių reglamentavimo trūkumas, visų pirma turėtų būti išnaudojamos visos galimybės papildyti jau esamų projekto dalių sudėtį, bet ne įvesti naują dalį, kuri tik pakartotai, kas projekte gali būti išsprendžiama kitose dalyse, nesukeliant papildomų biurokratinių veikslių (atskiro dokumentų formavimo, ekspertinio vertinimo, atskitų tikrinančių institucijų išvadų formavimo ir pan.);
- c) Naujos projekto dalies suformavimas sukels poreikį įvesti naujas atestavimo, veiklos priežiūros, atsakomybės taikymo ir kitas procedūras, taip padidinant atestavimą ir veiklos priežiūrą vykdančių institucijų administracinę našlą bei sukeldami papildomus jų veiklos kaštus, sukeldami papildomas išlaidas patiems ūkio subjektams;
- d) Taip pat visiškai neaišku, kokie specialistai turėtų būti atestuojami šiai daliai, nes aukštosios mokyklos tokių studijų nevykdo;
- e) Jei šią naują projekto dalį reglamentuojančios nuostatos buvo rengtos siekiant sustiprinti gaisrinės saugos sprendinių priežiūrą projektavimo etape, siūlytina apsvarstyti galimybę gražinti Priešgaisrinės saugos ir gelbėjimo departamentą į tikrinančių institucijų sąrašą, kuris projekto sprendinius įvertintų, kurioje projekto dalyje jie bebūtų;
- f) Taip pat siūlytina apsvarstyti galimybę jau dabar reglamentuojamą gaisrinės saugos dalį numatyti ne kaip atskirą projekto dalį, o kaip užduotį projekto dalių vadovams, nes ji nesukuria konkrečių projekto sprendinių, o joje numatytų kitų projekto dalių sprendinių įgyvendinimo priežiūrą realiai vykdo ir atsakomybę prisiima šių projekto dalių vadovai.

6. Dėl statinio projekto vadovo statuso:

Keičiant vieną iš pagrindinių statinio projektavimą reglamentuojančių teisės aktų dar kartą norime atkreipti dėmesį į jau ne kartą akcentuotą nepagrįstą **projekto vadovo** statuso teisinį reguliavimą. Šiuo metu Reglamentas numato, kad už projekto dalių sprendinius atsako projekto dalių vadovai, o už visus projekto sprendinius – projekto vadovas. Vertinant tokį reguliavimą būtina atkreipti dėmesį į tai, kad projektuojant statinį yra priimama aibė skirtingų profesinių kvalifikacijų reikalaujančių sprendinių. Profesinė kvalifikacija susideda iš išsilavinimo ir patirties, įgytos atitinkamoje srityje. Tokia profesinės kvalifikacijos sudėtimi šiuo metu grindžiamas tiek architektų, tiek inžinierių atestavimas atskirų projekto dalių vadovams. Tačiau **projekto vadovo** atveju, ši profesinės kvalifikacijos samprata iš esmės iškrepiama, nes asmuo, turėdamas vieną išsilavinimą ir patirtį vienoje srityje įgyja atestatą, kuriuo patvirtinama, kad jis įgijo keliolika profesinių kvalifikacijų (kiek jų reikalinga projektui parengti). Kadangi realiai tokia žinių apimtis nėra įmanoma, išeina, kad asmuo tiesiog prisiima atsakomybę už sprendimus, kurių jis nepriėmė (kuriuos priėmė projekto dalies vadovas). Turint tokią neribotą atsakomybę neišvengiama ir priešingo efekto – projekto vadovo

spaudimo projekto dalių vadovams priimti tam tikrus sprendimus, kurių projekto vadovas neišmano tiek, kad galėtų tinkamai įvertinti jų kokybę, kylančią riziką ir pan.

Manome, kad šis ydingas teisinis reguliavimas pagaliau turėtų būti pakeistas vadovaujantis civilizuotų šalių praktika, kurioje specialisto profesinė kvalifikacija yra siejama su jo išsilavinimu ir įgytomis specialiosiomis žiniomis, o ne su galia ir statusu. Atsižvelgiant į tai, siūlome Reglamente aiškiai apibrėžti, kad už projekto dalių sprendinius atsako projekto dalių vadovai, o projekto vadovas (jei jis išties reikalingas kaip atestuojamas specialistas, veikiantis atskirai nuo projekto valdytojų) – už projekto rengimo proceso organizavimą, veiksmų koordinavimą, administravimą.

Prašome atsižvelgti į šiame rašte išdėstytus pasiūlymus, kuriuos, esant poreikiui, galime pakomentuoti plačiau bei atsakyti į Jums kylančius klausimus.

Pagarbiai
Lietuvos architektų rūmų pirmininkė

Daiva Bakšienė